

Çocuk Edebiyatında Korku Türünün Pedagojik İşlevi (Bir Derleme Çalışması)

Doç. Dr. Erhan ŞEN*

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü,
Van / Türkiye, erhansen@yyu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7678-812X

Öz

Derleme makalesi olarak yapılandırılan bu çalışmada çocukta korku duygusunun gelişimi, yaş düzeylerine göre sergilediği eğilim, korku edebiyatının çocuk edebiyatındaki değeri ve tarihsel gelişimi, pedagojik işlevleri ve bu türün çocuklar açısından taşıması gereken nitelikler alanyazındaki bilgiler çerçevesinde tartışılmıştır. Korku türüne dönük olarak bazı araştırmacılar olumlu bir tutum içindeyken bazıları ise bu türün pedagojik açıdan riskli olduğunu öne sürmektedir. Korku türünün çocuğa uygun olmadığını düşünen araştırmalar bu türün çocuğu duyarsızlaştıracağını, şiddete yönlendireceğini, pedagojik açıdan bir değer taşımadığını, basmakalıp bir kurgu olduğunu düşünmektedir. Olumlu bir yaklaşım içinde olanlar ise estetik ve pedagojik bir niteliğe sahip korku türündeki yapıtların çocuklara önerilebileceğini, hatta okuma kültürü edindirme sürecine katkı sağlayabileceğini, belli başlı ölçütleri karşıladığı zaman çocukta duygusal ve ruhsal kırılmaları da önleyebileceğini ifade etmektedir. Böylece bu tür yapıtlar korkuyu dayatan bir telkin aracı değil de bir pedagojik ve farkındalık kazandıran bir araca dönüşebilir. Bunun temel koşulu ise çocuk edebiyatındaki korku türü yapıtların hedef kitlenin ilgi, gereksinim ve gelişimsel özelliklerine uygun biçimde hazırlanmasıdır. Çocuklar için korku türündeki yapıtlar seçerken içerikte cinsellik, sansürlenmemiş şiddet, cinayet, uyuşturucu gibi çocuğun anlamlandırılmayaacağı ya da özdeşim sürecinde yanlış yorumlayacağı durum ve olayların olmamasına dikkat edilmelidir. Korku duygusu da eylem ve davranışların bir sonucu olmak yerine

* Sorumlu Yazar. Tel: +90 507 390 94 59 | Derleme Makalesi.

Makale Tarih Bilgisi. Gönderim: 21.05.2020, Kabul: 19.03.2024, Erken Görünüm: Mart, 2025, Basım: Haziran, 2025

düşünsel bir aksiyona dayanmalıdır. Son olarak alanyazında bu türe dönük yeterli çalışmaların yapılmadığı söylenebilir. Bu nedenle çeşitli araştırmalarla bu türün çocuk açısından taşıdığı olası riskleri ya da yararları ortaya koymak, böylece bilimsel bulgulara ulaşmak gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk edebiyatı; Yazınsal tür; Korku türü; Pedagogik boyut.

Pedagogical Function of Horror Genre in Children's Literature (A Literature Review)

Abstract

The research, which takes the form of a review article, examines how children develop their fear, how that feeling tends to change with age, the importance and historical evolution of horror literature in children's literature, its pedagogical functions, and the qualities that children should associate with this genre. While some scholars see the horror genre favorably, others argue that it poses a risk to students' education. Scholars who believe that children should not be exposed to the horror genre contend that it is stereotyped fiction, will desensitize children, and will expose them to violence. Positive thinkers assert that if certain conditions are present, horror literature with an artistic and educational value can be recommended to children and even help them develop a reading culture. Thus, rather than being an instrument of fear-instillation indoctrination, these works might become instructive and awareness-raising tools. The fundamental requirement for this is that children's horror literature be written with the interests, needs, and developmental stages of the audience. It is important to say, when selecting horror literature for children, as it may contain themes and circumstances that are difficult for children to comprehend or may be misinterpreted by them as they grow up, such as drugs, sexuality, graphic violence, and murder. Lastly, it might be stated that there aren't sufficient studies of this genre. In order to acquire scientific conclusions, it is vital to disclose through a variety of investigations the potential advantages or disadvantages of this genre for the children.

Keywords: Children's literature; Literary genre; Horror genre; Pedagogical dimension.

Extended Summary

Fear, like other emotions, is part of human nature. There is a parallel between physical, cognitive and social development and overcoming human fears. Thus, it is necessary to create consciousness towards the ordinariness of this feeling on the child. Different aesthetic forms can be used to face the

child's fears and master them. Horror literature has a functional role in this regard. This literary form is not merely frightening. On the contrary, it helps to recognize the reader's fears and relax emotionally with a metaphorical perspective. Adults often exclude this literary form, as it will negatively affect the child's development. However, it is difficult to state that this attitude has a scientific and moral basis.

Purpose

This study aims to bring out the pedagogical dimension of the horror genre in children's literature. For this purpose, firstly, the reasons for the attitudes of adults towards the horror genre are discussed. Then, the function of this genre in the psychological, cognitive and social development of the child reader, the qualities that such works should bear is embodied under the guidance of various scientific sources and exemplary horror stories.

Method

In this study, which aims to determine the function and value of the horror genre pedagogically, was based on the literature review. Firstly, the literature review was made and primary sources were defined. Under the purpose of the study, the general qualification, pedagogical function and aspect of the horror genre were discussed within the framework of the data in the literature.

Discussion and Conclusion

Fear is often a pedagogical tool in archaic and traditional societies. Traces of this emotion have always been regarded in literary narratives. Notwithstanding, the horror genre, which focuses on fear, turned into an independent literary form during the Enlightenment period. The horror literature addressed to children as a completely specific literary form started to be seen in the 90s long after.

Adults generally exclude this genre for reasons such as dangerous, objectionable, desensitizing, useless. Nonetheless, children are receptive to reading various literary genres and gaining a literary experience. Their experience with the help of literary texts should be diversified over time. For this, the most original literary genres are called for. Naturally, as the age level increases, the horror genre can be a literary alternative to create variety in terms of diversity and to bring the child together with different texts.

There are several reasons for reading literary texts. One of them is to

eliminate the anxiety created by the external world on human beings. The problems that cannot be interfered or transformed into the actual world are solved in a fictional universe. With an Aristotelian discourse, it creates a cathartic effect on child reader. The realistic ontological connection that horror literature establishes with the factual world addresses the child's concerns and anxieties. To some extent, it relaxes him/her. Aside from the cathartic effect, such texts, especially of an aesthetic nature, serve for the child to become competent in terms of understanding and expression, critical thinking, entrepreneurship and autonomy.

Due to their structural features, the horror genre helps the child to face his/her fears, realize and ultimately defeat them. It enables repressed or denied fears to be questioned through a metaphorical window. Therefore, some phenomena of human nature that are ignored or stored in the formation with a sterile content are placed in the questioning area of the mind. It helps the child to socialize by sensing what society determines what is good and what is bad.

Concentrating on the horror genre in educational environment also improves the child's close reading, critical thinking and literary analysis skills. So, to broaden the student's literary horizons, this genre should be included in language and literature teaching. Language and literature teachers have a large responsibility in introducing this genre. As with other literary genres, horror genre should be chosen by taking pedagogical function and literary quality together. Modern works should be favored instead of only the canonical texts of horror literature such as Edgar Allan Poe, Mary Shelley, Howard Philips Lovecraft.

When choosing any book for the child reader, it is necessary to focus on the artistic and pedagogical quality of the work, rather than the literary genre. This too applies to books of the horror genre. The proposed work should be evaluated in terms of thematic depth, semantic layer, characterization, plot, narrator, and method of removing fear.

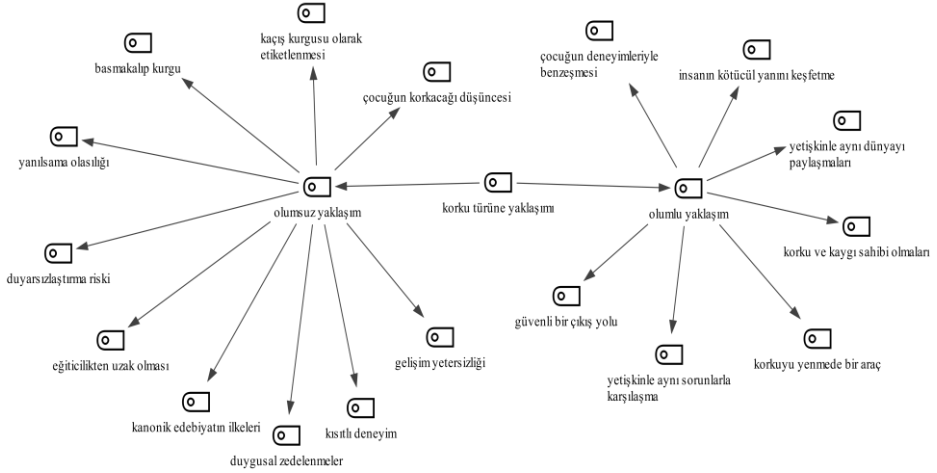
The author should first pay attention to the choice of the narrator. Instead of getting the child to the atmosphere of fear, he/she should prefer the type of narrator (like the third person). Unlike adult literature, the conclusion should not end with uncertainty. To create a sense of trust in the child reader, the denouement where the fears of the character are eliminated should be preferred. The child should not be left alone with feelings of despair and awe.

Giriş

Çocuk edebiyatı yazınsal nitelik açısından yetişkin edebiyatından farklı değildir. Yetişkin edebiyatını nitelikli kılan tüm ölçütler çocuk edebiyatı için de geçerlidir. Bu noktada çocuk edebiyatını farklı kılan temel nitelik hedef kitlenin gelişimsel özelliklerinin, ilgi ve gereksinimlerinin, bakış açısının ve beklentilerinin hesaba katılmasıdır (Aslan, 2019; Glazer, 1997; Sawyer, 2012). Bu yönden çocuk edebiyatı tümüyle okur merkezli bir edebiyattır. Üretilen edebiyat yapıtlarının tüm boyutlarıyla hedef kitlenin (çocuğun) iyiliğine hizmet etmesi beklenmektedir. Pulimeno, Piscitelli ve Colazzo (2020) da değerler sistemi geliştirmesinde, eğitim öğretim etkinliklerine motive olmasında ve karşılaştığı güçlüklerle başa çıkmasında çocuk edebiyatının çocuğa fırsatlar sunduğuna dikkat çekmektedir. Bu edebiyat, bilhassa, çocuğun sağlıklı seçimler geliştirmesini ve küresel iyi oluş (well-being) hâline katkı sağlayan yararlı bir pedagojik araçtır.

Çocuk edebiyatı yapıtlarında metin, görsellik ve pedagoji olmak üzere üç temel dayanaktan söz edilebilir (Yalçın ve Aytaş, 2005). Özellikle pedagojik açıdan bazı kurgusal türlerin çocuklara uygun olup olmadığı tartışılmaktadır. Alanyazında tartışılan bu türlerden biri de korku edebiyatıdır. Geçmişten günümüze kadar bütün edebiyat yapıtlarında korku ögesi az ya da çok kurguya yansıtılmış ya da sızabilmiştir. Oysa korkunun başlı başına merkezileştirilmesi ve okuma süresince başat duygu olması korku türünü çocuk edebiyatında daha tartışılır kılmıştır.

Pedagojik açıdan korku türünün çocuğa göre olup olmadığına ilişkin çeşitli görüşler öne sürülmüştür. Alanyazın incelendiğinde yetişkinlerin çocuklara seslenen korku türü yapıtlara ilişkin yaklaşımları olumlu ve olumsuz olmak üzere iki grupta değerlendirilebilir (Bodart, 2011; De Rijke, 2004; Dekker ve Röling, 2004; İskender, 2016). Söz konusu yaklaşımların dayandığı savlar Şekil 1’de verilmektedir.

Şekil 1. Korku Türüne Yaklaşım Biçimleri

Doğal olarak korku türünün çocuğa uygun olup olmadığına dair araştırmacılar arasında kesin bir uzlaşıdan söz etmek çok kolay değildir. Çalışmanın devamında bu görüşler çeşitli kaynaklar ışığında etraflıca irdelenecektir.

Çalışmanın Amacı ve Önemi

Ulusal düzeyde, korku türünün çocuk açısından taşıdığı olası olanak, yarar ya da risklerin yeterli düzeyde tartışılmadığı görülmüştür. Ulusal Tez Merkezi incelendiğinde çocuk edebiyatında korku türünü ya da çocuklara seslenen yapıtlarda korku ögesini inceleyen iki yüksek lisans tezi (Altun, 2022; Fırat, 2012; Öbüz, 2020; Yılmaz, 2022), bir doktora tezi (Uludağ, 2008) tespit edilmiştir. Bununla birlikte her ne kadar çocuklara seslenen çeşitli yapıtlarda korku ögesini inceleyen çeşitli çalışmalar (Fırat, Güleç ve Şahin, 2013; Öztürk ve Giren, 2016; Şen, 2020a; Şen, 2020b) görülse bile spesifik olarak çocuk edebiyatında korku türünü ele alan araştırmalar (İskender, 2016) yeterli düzeyde değildir.

Aktarılan bilgilerden de anlaşılacağı üzere çocuk edebiyatında korku türünün etraflıca tartışılmadığı söylenebilir. Bu çalışma da öncelikle var olan bu boşluğu doldurmayı ve bu türe dönük yargıları bilimsel bir anlayışla ele almayı hedeflemektedir. Araştırmada korku öğelerinin kurguya nasıl yansıtıldığının ötesinde bir tür olarak çocuklara seslenen korku edebiyatı üzerinde durulmuştur. Bu nedenle çalışmada çeşitli perspektiflerden korku türünün çocuğun gelişimindeki yeri ve boyutunu, bu tür yapıtların taşıması gereken temel özellikleri ortaya koymak ve bir senteze ulaşmak amaçlanmıştır. Çalışmanın

problem tümcesi “Çocuklar için yazılmış korku türü yapıtların taşınması gereken özellikler nelerdir ve bu türün pedagojik boyutu nedir?” biçiminde tanımlanabilir.

Yöntem

Çocuğa görelilik açısından tartışılır bir konuma sahip olan korku türündeki yapıtlara ilişkin farklı görüş ve anlayışları bir araya getiren, bu yazınsal türün pedagojik boyutunu ortaya koymayı hedefleyen bu çalışma bir derleme makalesidir. Herdman’a (2006) göre derleme makaleler yazarın kendi araştırma yaklaşımı ya da ilgi alanına uygun olarak düzenlenip belirli bir disiplin ve konuda gerçekleştirilmiş çalışmaların sınıflandırılması ve değerlendirilmesi özelliklerine sahiptir. Derleme çalışmalarında amaç diğer araştırmacıların yaklaşımlarıyla görüşlerinin özetlenmesi ve sentez oluşturulmasıdır. Buna dayalı olarak araştırmada çocuklara seslenmeyi hedefleyen korku türündeki yapıtlara ilişkin tartışmalar çocuğun gelişim özellikleri kapsamında estetik boyutuyla değerlendirilmiş ve ayrıntılı bir biçimde tartışılmıştır.

Çocuk ve Korku Duygusu

Korku, bireyin gelişimsel olarak en erken deneyimlediği duygulardan biridir. İnsanın korkularını yenmesiyle fiziksel, bilişsel ve toplumsal gelişim arasında bir paralellik vardır. Yörükoğlu (2004) çocuğun çevresini tanıdıkça, beden gücü ve zihinsel yetenekleri geliştikçe korkularını bir bir yendiğine dikkat çeker. Howart (2014) da tıpkı yetişkinler gibi çocuğun hayatında az da olsa korkuya gereksinim duyduğunu öne sürmektedir. Çocuk, deneme yanılma yoluyla öğrenir, karşılaştığı zorluklar ya da yaptığı yanlışlıklar sayesinde gelişim gösterir. Özellikle yetişkinlerle iletişimlerinde (anne baba gibi) çocukların sıklıkla kendilerini saldırı altında hissetmeleri onları kendilerini savunmaya yöneltir.

Korku, bir savunma mekanizmasıdır ve uyarıcı bir işleve sahiptir. Bireyin kaçarak, saklanarak ya da savaşarak kendini savunmasına aracılık eder (Bakırcıoğlu, 2012). Bireyde en erken dönemlerde ortaya çıkan duygulardan biridir. İzard (akt.: Brown, 2008) gerçekleştirdiği çeşitli deneylerle bebeklerin 1. aydan itibaren korku duygusuna sahip olduğunu tespit etmiştir. Modern psikolojinin önemli temsilcilerinden Freud da çocuğun erken yaşlardan itibaren (3-6 yaş) korkular geliştirdiğine, bunun bilinçaltındaki cinsel duygularla ilişkili olduğuna dikkat çekmiştir. Anneye cinsel arzu duyan erkek çocukta iğdiş edilme korkusu gelişirken, kız çocuk ise babaya duyduğu ilgiden dolayı annesinden çekinmektedir (Brown, 2008).

Bebeklerde 5-7. aylarda ortaya çıkan korkuların kaynakları çeşit çeşittir (İnanç, Bilgin ve Atıcı, 2015). Korkuların bazıları çocuğun bir filmde, bir olaydan, bir öyküden etkilenmesiyle ortaya çıkarken, bazıları da hayal gücünün bir ürünüdür. Örneğin; izlediği bir filmde katilin bir berber olması çocukta saçını kestirme korkusu yaratabilir. Gece yatarken gölgeden korku duyulması ise imgelemden kaynaklanır (Bayhan ve Artan, 2007).

Korkunun kaynağı yaşlara göre değişiklik gösterir, ancak çocuk bilmediklerini bilir duruma geldikçe kendisindeki korkuları da azalır. 2-3 yaşındaki çocuklar, yüksek seslerden (gök gürültüsü, elektrik süpürgesinin sesi gibi) korkarken 3-4 yaşlarında ise bunlara karanlık, dilenci, hırsız, polis, öcü gibi korkular eklenir. 4 yaşında doruğa varan korkularda yavaş yavaş azalma görülür. Korkular daha somutlaşır. Bu yaştaki çocuklar köpekten, düşüp yaralanmaktan, çizilen bir yerinin kanadığını gördüklerinde korkarlar. 6 yaşında yine korkularda bir artış görülür. Bu yaşlarda hayalet, cadı, hortlak, yangın, hırsız gibi korkular dışında, çeşitli davranışlardan (olay ve olguları abartma, çarpıtma, başka şeylere benzetme gibi) korkulu sonuçlar çıkarılır (Bakırcıoğlu, 2012; Yörükoğlu, 2004).

İlköğretim döneminde ise çocukta daha farklı korkular görülmeye başlar. Dünyayı daha fazla tanıyan ve gerçeklerin daha fazla farkında olan çocuk karanlık, fırtına, doğaüstü olaylardan korkmaktadır. Şiddete maruz kalma (soyulma, bıçaklanma, vurulma gibi), savaşlar, doğal afetler, anne babanın sağlığı konusunda endişelenme, okul fobisi, sosyal olarak reddedilme ya da beğenilmeme, ölüm bu dönemde görülen diğer korkulardır (Bayhan ve Artan, 2007).

Çocuğun yaşı ilerledikçe bazı korkularının değişmesi ya da bunların üstesinden gelmesi bilişsel ve duygusal gelişimle yakından ilintilidir. Piaget (Küçükkaragöz, 2002)'ye göre bilişsel gelişim dünya ve hayat arasında bir denge kurma sürecidir. Çocuk, öncelikle kendinde var olan şemalar sayesinde yeni şemaları kavramaya (özümseme) çalışır. Var olan şemayla yenileri arasında bir örtüşme yoksa çocuk bu kez var olanı yenilerle değiştirerek uyum sağlama (uyum) sürecine girer. Böylece, karşılaşılan yeni durumların yarattığı dengesizlik giderilir.

Duygusal gelişim açısından da bebeklerin tepkilerini ağlama, gülümseme ve kaşlarını çatma gibi eylemlerle yansıttıkları görülmektedir. Çocuklar 2 yaşından sonra dil gelişimi sayesinde duyguları daha açık ifade ederken, 4-5 yaşlarında ise pek çok duygunun nedenini tahmin edebilmektedirler

(Bayhan ve Artan, 2007).

Güven, çocukların temel ruhsal ihtiyaçlarından biridir. Bebeklik evresinden başlayarak çocuk kendini hem fiziksel hem de manevi olarak güvende hissetmelidir (Zengin ve Zengin, 2007). Çocuk her çeşit korku, endişe ve güvensizlikten korunmalıdır. Bunu başarmanın temel yollarından biri de çocuğun başkalarına bağımlı olmamasını ve kendisine güven duymasını sağlamaktır (Gürel, Temizyürek ve Şahbaz, 2007). Güven duygusunun inşasında korkularla hesaplaşmak da önemlidir. Bu da rasyonalist bir yaklaşımla korkunun nedenlerini ortaya çıkarmak, bunları mantıklı ve tutarlı bir biçimde sorgulamakla mümkündür.

Korkunun içgüdüsel olduğunu düşünen Russell (2014) da çocuğun kendi korkularıyla başa çıkması için yaratılacak deneyim alanının önemine dikkat çeker. Çocukta öz saygı böylelikle geliştirilebilir:

“Korku mantık dışı ve güçlü olduğu zamanlarda çocuk kendi başına bırakılırsa, korkuya gerek olmadığını gösteren deneyimleri hiç yaşayamayacaktır. Bir durum hiç zarar gelmeden tekrar tekrar denenirse, alışkanlık korkuyu öldürür.”

Furedi (2017) de çeşitli korkular bahane edilerek (örneğin; yabancı korkusu) ihtiyat ilkesi kapsamında -korkuya dayalı aşırı korumacı tavır- çocuğun özerkleşme çabalarının engellediğini belirtir. Bu da çocuğun inisiyatif alma, girişimcilik, sorunlarla mücadele etme, doğru ve yanlış birbirinden ayırt etme, bağımsızlığını kazanma gibi becerilerinin gelişmesini önlemektedir.

Yazınsal Bir Form Olarak Korku Türü

Olgusal dünyadaki her türlü olgu, durum, düşünce ya da duygu edebiyatın ilgi alanındadır. Kurgu sanatı bu yönden sınırsızdır, insanı cezbeden her şey bir konuya dönüşebilir. “Edebiyatın kendine özgü bir niteliği de onun açıkça belli olan ve hiçbir şeyle sınırlanmayan, sorun içermeye zenginliğidir.” (Pospelov, 2014). Kurgu sanatının merceğindeki bu fenomenlerden biri de korkudur.

Toplumsal kurumlar (dinsel, sanatsal, eğitim gibi) korku duygusunu her zaman için farklı amaçlarla kullanmıştır. Özellikle arkaik ve geleneksel toplumlar için bu duygu bir pedagoji ya da ehlileştirme aracıdır. Batıl inanışlar ya da geleneksel anlatılar (masal, ninni gibi) bu anlayışın en somut örnekleridir. İskender’e (2016) göre geleneksel anlatılar yetişkin açısından bazı pragmatik sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Bu tür ürünlerle çocuğun eğitilmesi ve disipliniye edilmesi hedeflenmiştir.

Neredeyse tüm yazınsal metinler korku duygusunu işlemelerine rağmen, korku edebiyatı için bu duygu başlı başına değerli ve vazgeçilmezdir. Kurgunun merkezindedir. Kurguda heyecanı ve merakı sürekli kılan duygu da budur.

Çocuklar açısından düşünüldüğü zaman korku türündeki anlatılar bir yönüyle çocuk gerçekliğinin başka bir boyutunu temsil eder. Çünkü yetişkinlerle çocuklar aynı dünyayı paylaşırlar ve yoğunlukları farklı olsa bile her ikisinin kaygı ya da korkuları birçok yönden birbirine benzer. Özellikle korkularının üstesinden gelmek için desteğe gereksinim duyarlar. Bu süreçte korku türü yapıtların işlevsel bir rolü vardır.

De Rijke (2004)'ye göre çocuklar yetişkinler gibi istismar, ihmal, aşırı koruma, savaş, salgın hastalıklar, ekonomik ve çevresel krizlerin gölgesinde yaşarlar, bu nedenle aynı kültürel kaygı ritüellerini paylaşırlar. Bu noktada kişinin ihtiyaç duyduğu korku, tehdit ve irrasyonelizm üzerine inşa edilmiş toplumsal bir bedenle hesaplaşmak için ödenen bir bedeldir. Ancak bu evrede korku bir kaçış göstergesi olmadığı gibi korku edebiyatı da bireye toplumsal açıdan güvenli bir çıkış yolu sunar.

Korku türü genelde düzyazı biçiminde oluşturulan, okuru şoka uğratan ve korkutan ya da onda iğrenme ve tikslenme duygusu uyandıran kurgusal bir anlatı çeşididir (Cuddon, 1999). Korku türündeki metinlerde özellikle cinayet, intihar, işkence, korku ve cinnet gibi konular işlenir. Hayalet, vampir, öcü, iblis, al basması, umacı, şeytani sözleşmeler, şeytani sahiplik, şeytan çıkarma, büyücülük, ruhçuluk, vudu, kurda dönüşme ve ölüm işlenen diğer konulardır. Bunun yanı sıra gizli veya yarı gizli uygulamalar (telekinezi gibi) bu tür anlatılarda görülebilmektedir (Cuddon, 1999).

Korku türü insanın iyi yönünü sürekli vurgulayan felsefik ya da dinsel öğretilerin tersine -sınırları da zorlayarak- insanın en karanlık, en barbar ya da en vahşi halini ortaya koymaya çalışan yazınsal bir formdur. İnsan doğasının iyi ve kötü olma halleriyle, yani karşıt yönleriyle anlaşılmasına olanak verir. Cuddon (1999)'a göre insanlar ölüm, ölüm sonrası hayat, eziyet, kötülük, fernalık, şiddet ve yıkım, tahribatla ilgili derin, köklü, ilkel ve nüfuzlu güçler, enerjiler ve korkular için uygun sembol ve tanımlamalar bulmak ve bu konuda uzlaşıya varmak için bu türün imkânlarından yararlanmışlardır.

Korku öyküleri, insanın düşünce ve konuşma yetisi kadar eskidir

(Lovecraft, 1973). Bu türün kökenleri, dünyanın hemen her yerinde tekrar tekrar anlatılmış folklorik anlatılara (efsane, destan, masal...) dayanır (De-Rijke, 2004). Korkuyu yaratan öğeler, her zaman için çeşitli anlatılarda (masal, efsane, mitoloji...) kendine yer bulmuştur. Örneğin; Türk mitolojisindeki omacı/umacı, albastı, tepegöz, ecinni gibi demonik varlıklar, özellikle çocuklar açısından, korkunun kaynağı olmuştur (Beydili, 2005). Doğal olarak korku türünün geçmişi, anlatının kendisinin çıktığı zamana ya da en azından ölümlülerle -insanlar- çeşitli canavarlar arasındaki çekişmeyi konu edinen Babil destanı Gılgameş (MÖ 2000 dolaylarında) ve Homeros'un Odyssea'sine (MÖ 800 dolaylarında) kadar götürülebilir (Dixon, 2010).

Korku edebiyatı, özgül bir türe dönüşmeden önce yazarlar elbette bu duygunun okur üzerindeki etkisinin farkındaydılar. Oysa özgül bir tür olarak değerlendirilmesi Batı'da sanayi devriminin yarattığı sosyolojik ve kültürel gelişmelerin bir sonucudur. 18. yüzyılın sonu ile 19. yüzyılın başlangıcında bu tür popülerlik kazandı, 20. yüzyılda da halen etkisini sürdüren yazınsal bir forma dönüştü (Cuddon, 1999).

Moretti'ye göre (2018) göre korku türü sanayi devriminin zirveye ulaştığı dönemde ortaya çıkmıştır. Süreç içinde de kendini çeşitli biçimlerde göstermiştir. 19. yüzyılın sonunda Hyde ve Drakula figürleri özelinde kendini gösteren bu yazınsal form, 20. yüzyılda sinemada yoğun bir yer tutmuştur.

Çoğunlukla aydınlanma hareketinin semptomatik bir sonucu olarak değerlendirilen korku edebiyatının ilk örneği birçok tarihçi ve eleştirmene göre 1764'te yayınlanan Horace Walpole'un "Otranto Şatosu" adlı gotik romanıdır (Clasen, 2010). İki dünya savaşıdan sonra korku türüne duyulan ilgide bir artış görülmeye başlamıştır, bu türdeki kitaplar 1950'lerden 1980'lere kadar ucuz ve eğlenceli gece okumalarının önemli bir parçası olmuştur. Özellikle masallar birer korku türü olarak sınıflandırılmadıkları için yalnızca çocuklara seslenen korku türünün başlangıcı ise oldukça yenidir (De-Rijke, 2004).

Çocuklara seslenen korku öyküleri yeni bir kavram olmamasına rağmen ancak son yıllarda ayrı bir tür olarak kategorize edilmeye başlanmıştır (Smith, 1996). İlk aşamada genç okurlar, 20. yüzyılın ortalarına kadar yetişkinler için üretilmiş korku öykülerine ilgi duymuşlardır. Özellikle 1980'lerden itibaren Stephen King bu kitle arasında popülerlik kazanmıştır. Çocuk edebiyatında ise korku türü 1990'lı yıllarda çeşitli kitaplarla (*Are You Afraid of the Dark? Point Horror, Tremors, and Scary Stories for Seven-Year-Olds*) görülmeye başlamıştır (O'Sullivan, 2010). Bu açıdan çocuk edebiyatında korku türünün

geçmişî çok gerilere gitmez.

Korku Türüne Dönük Araştırmacıların Yaklaşımları

Korku türünün çocuk edebiyatında gelişmemesinin çeşitli nedenleri vardır. Bunlardan biri öncelikle bu türe dönük olumsuz tutumla ilişkilendirilebilir. Bazı araştırmacılar çeşitli gerekçelerle (duyarsızlaştırma, şiddete yöneltme, korkutma, estetik ve pedagojik değerden yoksunluk gibi) bu türün çocuğa uygun olmadığını öne sürmektedir. Bahsedilen olumsuz tutumun izlerini aslında çok eskilerde takip etmek olasıdır. Öyleki Antik Yunan filozoflarında Platon (2015) bile ütöpik devletinde çocuğun yazınsal anlatılarla korkutulmaması gerektiğine dikkat çekmiştir:

“Tragedyalar, şiirlerde Hera’yı Argos Irmağı İnakhos’un hayat veren çocukları için dilenen bir rahibe kılığına sokmasın. Buna benzer yalanlar uydurmasın. Analar bu sözlerle kanıp, Tanrılar geceleri yabancı kılığına girer, şurada burada dolaşır diye, çocuklarını ürkütmesin; bu Tanrılara bir küfürdür. Korkaklığını artırmış olur çocukların”

Olumsuz tutumun aksine korku bir biçimde kurgu sanatının bir parçası olmuş, zamanla özgül bir türe dönüşmüştür. Dekker ve Röling’e göre (2004) göre korku her zaman için sanat üreticilerinin ilgi odağı olmuştur. İçeriğindeki paradoksa rağmen -korku ve onun yarattığı cazibe arasındaki paradoks- yazar ya da film yönetmenleri çocukların korkularını sömürmüşlerdir, bu halen de devam etmektedir. Son yıllarda çocukların korkularının nedenleri arasına okunan kitaplar ya da izlenen filmler de girmiştir.

Kabullenilmesi güç olsa bile korku türünün kurgusal atmosferi, araştırmacılar tarafından çocuğun erken dönemlerindeki deneyimlerine benzetilmiştir. Bilhassa ilk dönemde çocuklarla oynanan oyunlar bunun somut göstergeleri olarak yorumlanmıştır. Saklanma, gizlenme gibi bilinmezlikle ilgili oyunların yarattığı haz, korku duygusunun başka bir biçimde deneyimlenmesidir. Clasen (2010) de korku öykülerinin çocuğun ilgisini çekme nedeniyle çocuklukta oynanan, korkuya dayalı çeşitli oyunlar (saklambaç, ce-ee gibi) arasında bağ kurar. Bu oyunlar aracılığıyla çocuk kendi sınırlarını genişletir ve test eder. Tıpkı oyunlarda olduğu gibi korku öyküleri de duygusal ve zihinsel etkinlik alanıdır.

Korku türünün önündeki diğer bir engel de kanonik edebiyatın belirlediği ilkelerle ilgilidir. Türler arasında genel bir sınıflandırma yapıldığında genellikle gerçekçi ve tarihsel yapıtlar ciddi edebiyat olarak değerlendirilirken, diğer türler en iyi ihtimalle önemsiz ya da tehlikeli olarak adlandırılır. Öyle ki

fantastik, korku ve bilimkurgu gibi türler herhangi bir sınıflandırmaya tabi tutulmaksızın “tür edebiyatı” olarak ele alınır. Başka deyişle bunlar olgunlaşmamış okurlar için olgunlaşmamış kurgular olarak görülür (Brock-Servais, 2018).

Fantastik edebiyatın önemli temsilcilerinden Ursula K. Le Guin (2017) de özellikle geçmişte gerçekçilik akımı karşısında fantazyta türünün pek önemsenmediğine dikkat çeker:

“...yirminci yüzyılın başlarında, Gerçekçiliğin muzaffer olduğu günlerde, fantazistler yaptıkları şey konusunda çoğunlukla mahcup tular ve onu sırf kelime dokumaktan ibaret bir iş -el işi- olarak sunuyorlardı, gerçek edebiyata eklenen bir tür püskül; veya bunun “çocuklar için” olduğunu, dolayısıyla eleştirmenlerin, profesörlerin ve sözlük derleyerlerin dikkatine değmeyeceğini söylüyorlardı.”

Fantastik, dedektif ya da korku türündeki yapıtlar genelde basmakalıp (formulaic) kurgu olarak değerlendirilir, bu nedenle küçümsenir. Korku edebiyatı da genellikle -elbette en iyi ihtimalle- “değersiz”, duygu ve zihin için “tehlikeli” bir tür olarak algılanır (Hood, 1997). Brock-Servais’e (2018) göre korku türü küçümsenen bir tür olarak görüldüğü için yetişkinler tarafından reddedilir. Yetişkinler (eğitimciler ve anne babalar) bu tür kitapların çocuklara ya da gençlere bir şey vermediğini, onların okuma ve anlama becerilerini geliştirmedeğini iddia eder. Bu nedenle aceleci bir kararla bu kitapları kaçış kurgusu ve tehlikeli olarak kabul ederler. Reynolds (2001) da korku türüne ilişkin kaygının temelinde çocuklara uygun olmayan bilgi türleri ve deneyim biçimlerinin yattığını belirtir.

Korku türü üzerinde söylem geliştirirken “duyarsızlaştırma” (desensitization) sıklıkla başvurulmuş bir kavramdır. Bu kavramın temel varsayımı bu tür yapıtları okuyanların korkuya -özellikle şiddete- alışacakları, empati becerilerini yitirecekleri, gerçek hayattaki dehşeti fark edemeyecekleri, daha da vahimi onu arayacaklarıdır (Brock-Servais, 2018).

Diğer bir gerekçe de çocuğun olgusal gerçeklikten uzaklaşacağı, bir yanılsama yaşayacağı savıdır. Bu da fantastik ve korku türlerinin birbirine karıştırılmasından kaynaklanır. Fantastik türde sürekli gerçekle düş arasında bir çatışma ya da hesaplama vardır. Gerçek dünyaya geliş gidişler vardır (Dilidüzgün, 2004). Ancak Fabrizi (2018) bu görüşe karşı çıkmaktadır. Ona göre korku türü bir kaçış edebiyatı değildir. Aksine çocuğu gerçeklikle buluşturan estetik bir türdür. İlk bakışta -özellikle vampir, hayalet, umacı, cadı gibi

olağanüstü figürlerden dolayı- fantastik ve korku türleri birbirine benzer görünür. Ancak bu türler arasında yapısal benzerlikler bulunmasına rağmen bunları birbirinden ayıran iki temel nitelik vardır: İlk olarak, fantastik bir yapının estetik başarısı, onun gerçek dünyadan gösterdiği ontolojik ayrılığa (ontological separation) bağlıdır. Bunun tam tersine korku türü, duygusal etkiyi arttırmak için gerçek dünyayla güçlü ontolojik bağa (ontological connection) gereksinim duyar. Dolayısıyla fantastik türün yarattığı gerçeklik tümüyle yabancılaştırılmış bir gerçekliktir. Korku türü ise okur için bilindik dünyadan farklı bir dünya yarattığı düzeyde okurda oluşturacağı etki de o oranda azalacaktır. Diğer bir farklılaşma noktası ise fantastik türün bir kaçış, korku türünün ise katarsis (catharsis) sunmasıdır. Okur, fantastik dünyada yaşamak için dünyevî varlığından kaçmak zorundadır. Bu kaçışla bütünleşme düzeyi yapının başarısını belirler. Korku türü ise katartik bir etki yaratmayı hedefler. Bu katartik etki, okurun yaşadığı deneyimin ontolojik gerçekliğine olan inancına dayanır, bu gerçeklik kanısı ne kadar artarsa katarsizm o oranda artar.

Çocuk Edebiyatında Korku Türünün Temel İşlevleri

Edebiyat, çocukları yaygın konu ve olaylar ya da ilerideki deneyimlerine ilişkin bilgi sağlayarak onların bilinmedik korkularla başa çıkmalarına yardım eder. Onların kendi korkularına ilişkin konuşmaları için fırsat yaratır. Örneğin; çocuk okuduğu bir kitaba ilişkin soruları yanıtlarken bir yandan da kendi duygularını paylaşarak korkularını açığa vurur (Glazer, 1997). Özellikle nitelikli çocuk edebiyatı yapıtları konu, kurgu, ileti, karakter gibi boyutlarıyla çocuğun ruhsal gelişiminde önemli bir paya sahiptir. Bu nedenle çocuğun dengeli psikolojik gelişimi için edebiyatın olanaklarından yararlanılmalıdır (Karagül, 2018).

Neydim (2003) de çocukların korkularıyla başa çıkmasında edebiyatın rol üstlenebileceğini şu ifadelerle aktarır:

“...çocukların da kendi korkularıyla başa çıkabilmesi için onların ölçülü yansıtılmış şiddet ve korku öğeleri taşıyan metinlerle karşılaşmasını sağlamak gerektiğidir. Bunun günümüzdeki en somut örneği Harry Potter’dır. İçinde ciddi biçimde şiddet ve korku öğeleri taşıyan bu kitap çocuklar tarafından severek okunmaktadır. Ve çocukların söylediklerine göre korkularıyla başa çıkabilmeyi bu kitap sayesinde başarabilmişlerdir.”

Çocuğun hayat deneyimleri kısıtlıdır, bu nedenle de bazı gerçeklikleri kavramada güçlükler yaşar. Varlığın metafiziksel boyutunu (ölüm, varoluşun anlamı gibi) ya da etik davranışı belirleyen kavramları (iyilik, kötülük, cesaret,

erdem...) anlamlandıramaz. Özellikle ahlaksal gelişimini henüz tamamlamayan çocuk için bu konular daha karmaşıktır. Flanagan (1997) nitelikli korku edebiyatı yapıtlarında imge ve olayların hem korkutucu hem de aydınlatıcı olduğuna dikkat çeker. Kurgu sanatının kökeninde gerçekle başa çıkma hedefi vardır, korku türü bunu da aşarak tümüyle doğrulukla ilgilenir. Bu nedenle korku edebiyatı insanın kendi faniliğini, denetim eksikliğini, zayıflığını ve daha gizli duygularını görmesine yardım eder.

Korku türü, bireye ne olmadığını göstererek onun kendi insanlığını anlamasına yardım eder (Bodart, 2011). İnsanın kendisini anlaması için ters yüz edilmiş bir yöntemle başvurur. Bunun temelinde de korku edebiyatının metaforik görme biçimi yatar. Anlatılan hemen her şey aslında insan doğasının sembolik bir anlatımıdır. Çeşitli figürler aracılığıyla insanın derin, kestirilemez ya da gözlemlenemeyen iç dünyası aydınlatılır. Moretti (2018, s. 111, 129-130)'ye göre korku türündeki canavar ya da vampir gibi figürler bir yandan insanın olumsuzlanmış görünümü bir yandan da onun korku ve arzularının bedene bürünmüş hâlidir. Örneğin; insan orantılı bir bedene sahipken canavar orantısızdır, insan iyiyi temsil ederken canavar kötülüğün bir temsilidir. Böylece bunlar okur ya da yazar için bir sağaltım aracına dönüşürler:

“İşte canavar eğretilmesi ya da vampir eğretilmesi bu biçimsel modelin ta kendisidir. Bir ‘filtre işlevi’ görerek bilinçli zihnin kabul edilemez sayıp bastırıldığı ve dolayısıyla varlığını inkâr etmeye mecbur olduğu arzu ve korkuları hazmedilir kılar. Yani bu edebî biçimselleşmenin, bu söz sanatının ikili bir işlevi vardır: bilinçdışı içeriği ifade eder, ama aynı anda onu saklar da. Edebiyat her zaman bu iki işlevi birden yüklenir.”

Edebiyat yapıtlarını görünür kılan her ne kadar yazarın/sanatçının özelliği de olsa kurguyu asıl besleyen ana kaynak toplumsal değerlerdir. Yazarın bazen onayladığı bazen de karşı çıktığı bu değerler, okura toplumun geliştirdiği ya da önemseddiği toplumsal kodlara ilişkin ipuçları verir (Sever, 2013, s. 65). Korku türü, bastırılmış olana bir geri dönüştür. Bu nedenle bu tür doğası gereği bireysel olmaktan çok toplumsal olanla ilgilidir (Clemens, 1999). Sosyokültürel etkilere sahip olan bu metinlerde dünyaya hiçbir zaman tarafsız bir biçimde bakılmaz. Toplumlarda neyin iyi, neyin kötü, neyin korkunç, neyin normal, neyin açık olması neyin gizlenmesi gerektiğine ilişkin bir retorik geliştirilir (Gelder, 2000). Dolayısıyla korku türü, çocuk edebiyatının temel hedeflerinden de olan toplumsallaşma sürecinde çocuğu destekleyebilir. Özel-

likle toplumsal etkileşimi şekillendiren istendik ya da bastırılmış bazı davranışların çocuk tarafından daha kolay anlaşılmasına hizmet eder.

Hood (1997) da korku edebiyatı sayesinde çocukların bir yakınıni kaybetme, yas, dehşet gibi hayatın ürkütücü yanlarını fark edebileceklerini belirtir. Bu tür duyguları inceleyebilir, onlarla oynayabilir ve bunlar üzerinde bir miktar da olsa güç sahibi olur. Çünkü bu tür öyküler sayesinde çocuk, korkuyla oynayabileceği bir oyun alanı edinir.

Korku edebiyatı diğer yazınsal formların başardığı her şeyi yapabilir. Bununla birlikte bu tür özellikle insan hayatındaki korkuyla bağlantılı olan yapay, korkunç ve karanlık belirli imgelerin keşfedilmesini olanaklı kılar (Hood, 1997). Korku edebiyatı, tabu olarak görülen arzusun eş zamanlı bir biçimde tatmin edilmesine, nefretin kırılmasına, toplumsal, cinsel ve ahlaksal kodların güçlendirilmesine yardım eder. Ayrıca toplumsal ve ahlaksal boşlukları açığa vurarak “uygar” dünyanın kırılğanlığını yansıtır (Renehan, 2013). Korku türü bir yönüyle insanın korkularının da doğrulanmasına neden olabilir: Dünya gerçekten bir yok oluşa gidiyor ve kaosa neden olan güçler insanlığı önemsemeden tüm kontrolü ele geçirmiş durumda (Brock-Servais, 2018). Korku türü, bu yönde okura bir öngörü sunar, sanatsal bir tutumla kehanetler paylaşır.

Korku türü, edebiyatın temel hedefini gerçekleştirecek kapasiteye sahiptir. Özellikle edebiyatın empati becerisi gelişmiş, özgeci/diğerkam bireyler yetiştirme amaçlarına ulaşmada etkili olabilir. Nail (2018, s. 142)’e göre tür edebiyatı -ki bunlar arasında korku türü de vardır- özellikle edebiyata ilgi duymayan öğrencilerin yüksek düzeyde ilgilendiği bir yazınsal biçimdir. Bununla birlikte korku türündeki canavarların “öteki” olarak ele alınması, öğrencilerin empati becerilerinin gelişmesine yardım eder. Korku türünden kaynaklanan bilişsel yabancılaşma, öğrencinin kendini ve dışta konumlanmış “öteki”yi daha iyi anlaması için fırsatlar yaratır. Moretti (2018, s. 135) de korku türünün temel amacının bireyin yalnızca kendisini düşünmesini ve yalnızca kendi çıkarlarını gözetmesini önlemek olduğuna dikkat çeker.

Kurgusal yapıtların en göz alıcı icatlarından biri karakterlerdir. Bu kurgusal figürler sayesinde o metin canlı bir evrene dönüşür, anlam kazanır. Okur, kurguya dönük herhangi bir değerlendirme yaparken ya da söylem geliştirirken karakterlerin eylem ve davranışlarına odaklanır. Özellikle çocuk okur için kitapla kurulan iletişimin niteliği ve etkileşimsel yönü bu karakterlerin varlığına bağlıdır.

Çocuk okur, özellikle korku duygusunu yaşayan ve yalnız kalan karakterlerle hem fiziksel hem de duygusal yönden bağ kurar (Howart, 2014, s. 9). Bu nedenle korkularının üstesinden gelebilmesi için çocuk, özdeşim kurabileceği karakterler içeren yapıtlarla buluşturulmalıdır. Özellikle karakterlerin korkularını yenmede izledikleri yöntemler çocuğa sezdirilmelidir (Sever, 2013, s. 68).

Çocuk okur kendi hayatıyla karakterin yaşadıkları arasında bir ilişki kurar. Böylece, kendi korkularıyla da yüzleşir. Moretti (2018, s. 133)’ye göre korku türü yapıtlarda korkan kişi okur değil de karakterin kendisidir:

“Korku... ikna etmek için başvurulmuş yollardan biridir, tek yol ya da başlıca yol değil. Korkan okur değil, başkahramandır. Korku, metnin muhatabı ile olan ilişkisine bulaşmadan metin içinde halledilir.”

Howart (2014, s. 61)’a göre bir karakterin hapisanede kilitli olması çocuk okurda bir korku duygusu yaratabilir. Ancak bu, çocuk okurun orda kilitli kalması anlamına gelmez. Çocuk okur, gündelik hayatında odasına gönderilme ya da belli bir süre odadan çıkmama gibi bir cezayı hatırlayarak bir tedirginlik duyar.

Korku Türüne İki Örnek: “Cesur Çocuklara Korku Hikâyeleri” ve “Umacı”

Okul öncesi dönemindeki çocuklara seslenen “Cesur Çocuklara Korku Hikâyeleri” adlı yapıtta sekiz farklı öyküye yer verilmiştir. Öykülerin tümünde çocuk karakterlerin imgelemelerinden kaynaklı korkunun yarattığı durumlar anlatılmıştır. Çocuk karakterler korkularıyla yüzleşip bunların üstesinden gelirken, çocuk okurla da korkuların kaynağında düşünsel eylemin olduğu iletisi paylaşılmıştır. Gerçek okur (çocuk) öykülerin sonunda bir boşlukla baş başa bırakılmamıştır.

Kitapta yer alan “Küvetteki Ahtapot” adlı resimli öykü bu açıdan değerlendirilebilir. Öykünün ana figürü Oben, bir gün banyo yaparken küvette dev bir ahtapot olduğu düşüncesine kapılır. Düşsel bir mücadeleyle bu dev ahtapotla savaşmaya başlar. Kendisine zarar vermeye çalışan dev ahtapotu küvetin tıpasını çekerek kanalizasyon boşluğuna gönderir. Her şeyin aslında bir düş, bir oyun olduğu, annenin banyoya girip korkunç manzarayı görmesiyle açıklığa kavuşur:

“Tam o sırada banyonun kapısı açıldı ve annesi içeri girdi: ‘Yıkanman bitmedi mi daha?’ Oben durumu anlayan annesinin kendisine sarılacağını düşünüyordu. Ancak annesi onu kutlamak ve bir kahramanmış gibi

alkışlamak yerine azarlamaya başladı: ‘Her yer ıslatmışsın, inanamıyorum! Bu kiivette kaç kişi vardı?’ Kahramanımız maceranın sonunda banyoyu paspasla silmek zorunda kalacaktı...” (Cesur Çocuklara Korku Hikayeleri, 2015, s. 32).

Metinde, yalın bir anlatımla, çocuğun imgeleminden kaynaklı korku işlenmiştir. Korku bir eyleme dayandırılmamış, tersine düşünsel bir aksiyonla yapılandırılmıştır. Yazar çok ayrıntıya girmeden boşlukların görseller aracılığıyla doldurulmasına olanak sunmuştur. Değerlendirilmesi gereken diğer bir nokta da öykünün sonlandırılma biçimidir. Karakterin yaşadığı korkunun aslında imgelemsel olduğu okurla paylaşılmış, hayatı mizah ögesiyle eski düzene kavuşturulmuş.

Saf bir gerçeklikle betimlenen korkular çocukta travma yaratabilir. Bu nedenle korku türündeki yapıtlarda çocuk gerçekliğine uygun fantastik öğelerden ya da mizahtan yararlanılabilir. Ancak korkutucu olanın aptalca gösterilmesi ya da karikatürize edilmesi uygun ve işlevsel bir yaklaşım değildir. Böyle bir tutum çocukla kitap arasında bağı kuran merak ve heyecan duygusunun yitirilmesine ve kötülüğün yenilgisini içselleştiremeyecek duruma getirerek kurgunun sığlaşmasına yol açabilir (İskender, 2016, s. 303). İlk ve ortaokul öğrencilerine seslenen “Umacı” adlı yapıt bu yönden ilginç bir yapıttır.

Gerçek hayatta genellikle çocuklar için bir korku kaynağı olan umacı figürü yer yer mizah ve fantastik öğelerle geliştirilerek çocuk okura sunulmuştur. Ana karakter Topaç, bir gün odasında uyumaya hazırlanırken dolabından Gırrgor adında bir umacı çıktığını görür. Kurgu da bu ikili arasındaki iletişim ve arkadaşlık çerçevesinde şekillenir. Umacı tümüyle korkutucu bir figür olmanın ötesinde sevimli, dost canlısı, çocuksu bir yaratıktır. Dolayısıyla umacının karikatürize edilmeden ya da aptalca gösterilemeden çocuk okura sunulduğu söylenebilir:

“Gırrgor başını onun dizine yaslayıp kucağına yatınca, Topaç’ın kalbi sıcacık oluverdi. Minik bir kedi yavrusu avucunun içinde mırlarken, bir köpek patisini sana uzattığında, bir kuş omzuna konduğunda ya da bir su samuru dizine manzara tablosu çizdiğinde böyle hissedersin. Hayvanlarla kurduğun bağ öyle özel ve mutluluk doludur ki, dünyada hiçbir kötülüğün kalmadığını sanırsın. Topaç, hayvanlara zarar veren çocukları kesinlikle anlamıyor. Eminim sen de anlamıyorsundur. Çünkü ben de anlamıyorum.” (Umacı, 2013, s. 73).

Örnek metinlerde çağdaş pedagojik ilkelere dayalı bir biçimde katıksız bir korku yerine çocuğun kendi korkularının farkına varmasına yardım edecek bir bakış açısı tercih edilmiştir. İki kurguda sanatçı duyarlılığının ve etik görme

biçiminin yakalandığı söylenebilir.

Korku Türündeki Yapıtlar Seçerken Dikkat Edilecek Noktalar

Korku türündeki metinleri kurgularken tüm aşamalarda yazarın ahlaksal sorumluluğu vardır. Bu kapsamda yazar, hedef kitlesi çocuk olan korku öyküleri üretirken şu noktalara dikkat etmelidir (Smith, 1996, s. 88-90):

- Yapıtlarda dehşet ya da korkudan çok manevi, ruhani ve düşünsel boyut ağır basmalıdır.
- Cinsel ilişki, şiddet ve tecavüz gibi tabu konulara yer verilmemelidir.
- Politik doğruluk/dürüstlük yetişkinlere seslenen korku türündeki yapıtlardan daha dikkatli işlenmelidir.
- Hedef kitlenin yaş düzeyi hesaba katılmalıdır. Her cümle, her sözcük dikkatlice düşünülmelidir. Örneğin; 7-9 yaşa arasındaki çocuklar için bir metin yazılıyorsa sözcük sayısı 2500 civarında olmalıdır.
- Yazar, çocuklara seslenen yapıtlarda görsellerin yer alacağını hesaba katarak çok fazla ayrıntıya girmemeli. Bazı boş alanları çizerin doldurmasına imkân vermelidir.
- Daha üst yaş düzeyine (13-19) seslenen yapıtlarda da cinsel ilişki, sansürlenmemiş şiddet ve uyuşturucuya bir karakteri kötü göstermek dışında yer verilmemelidir. Bu, korku edebiyatının ahlakçı bir edebiyat olduğu anlamına gelmez, ancak ergenlik dönemindeki okurların bu tür olay ve olgulardan etkilenebilecekleri hesaba katılmalıdır.
- Okurların özdeşim kurabileceği kahramanlara yer verilmelidir. Bu yönünden seri biçimindeki korku öyküleri bir fırsat yaratabilir.

Herhangi bir metin kurgularken, yazarın karar vermesi gereken konulardan biri de anlatıcı türüdür. Kurgu açısından genelde elöyküsel, benöyküsel ve senöyküsel olmak üzere üç tür anlatıcıdan söz edilir. Bunların çocuk okur üzerindeki etkileri birbirinden farklıdır (Şen, 2020c). Korku edebiyatı açısından düşünüldüğünde özellikle senöyküsel anlatıcı türünün yarattığı yanılsamaya dikkat etmek gerekir. Gülsoy (2014, s. 214)’a göre senöyküsel (ikincil tekil) anlatıcılar özel bir anlatım biçimidir ve metinlerde bu anlatıcı türüyle sıklıkla karşılaşmaz. Özellikle kısa metinlerde okur üzerinde hipnotik bir etki yaratabilir.

Doğal olarak çocuk okura seslenmeyi hedefleyen yazar, senöyküsel anlatıcının telkinci etkisinin bilincinde olmalıdır. Yazar, “‘Hadi şimdi arkana bak, bir canavar çıkabilir!’ ya da “‘Belki senin yatağının altında da kan emici bir vampir yaşıyordur!’” gibi ifadelerle çocuk okuru bu oyunun içine çekmek

yerine dışta konumlanmış bir anlatıcı sesi ve anlatıcı tutumunu tercih edebilir. Gerçek dünyadaki çocuk okuru muhatap almak yerine, gerçekleşen her şey karakterlerin yaşantısıyla ilişkilendirilmeli, karakterlerle gerçek okur arasında güvenli bir mesafe -çocuk okur lehine- bırakılmalıdır. Çocuk, böylelikle karakterlerle bağ kurma sürecinde herhangi bir yanılsama yaşamadan, her şeyi dışarıdan deneyimleyebilir. Böylelikle kurgusal figürlerin tümü metaforik boyutlarıyla sorgulanabilir.

Kurgulama açısından olay örgüsünü sonuçlandıran ve her şeyin açıklığa kavuştuğu “son” önemlidir. O’Sullivan (2010, s. 128)’a göre yetişkinlere seslenen korku öykülerinde çoğu zaman yetişkin okur olayların gerçekte gerçekleşip gerçekleşmediğine veya tekrarlanıp tekrarlanmayacağına dair bir korku ve belirsizlik duygusuyla baş başa bırakılır. Çocuklara seslenen korku türünde, tam tersine, bir belirsizlik yerine belirli kapanış sunulur, görünüşte esrarengiz olan açıklığa kavuşturulur. Tehdit edici ve tehlikeli görünenler de güvenli hâle getirilir. Reynolds (2001, s. 2) de günümüzde hedef kitle olarak çocukları göz önünde bulundurarak yazılan korku türündeki yapıtların ortaya çıkardıkları güvenlik duygusunun dikkat çekici olduğunu vurgular.

Çocuk okur, boşluğa ya da belirsizliğe dayalı bir sonla baş başa bırakılmamalıdır. Karakterlerle kurulan yakın bağ hesaba katılarak, korkuya neden olan güç ya da kaynak bir mücadele sonucu ortaya çıkarılmalıdır. Özellikle akıl, mantık ve sağduyuyu önceleyerek korkunun üstesinden gelen karakter tipolojisi tercih edilmelidir. Karakterin bozulan hayat akışı yeniden restore edilmeli, eski düzenine kavuşturulmalıdır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Korku, arkaik ve geleneksel toplumlarda genellikle pedagojik bir araçtır. Masallar, ninniler ya da diğer birçok geleneksel anlatı bunun izlerini taşır. Ancak modern dünyada bu artık onanmayan bir tutumdur. Diğer duygular gibi korkunun da insan doğasının bir parçası olduğu, özellikle çocuğun eğitilmesi sürecinde suiistimal edilmemesi gerektiği kabul edilir. Korku, böylece bir ehlileştirme aracı olmanın ötesinde insanı doğasının kavramanın bir anahtarı olabilir. Özellikle çocuğun kendisini, çevresini ya da etrafında olup bitenleri anlaması ve karşılaştığı güçlüklerin üstesinden gelmesi için bu duyguyu tüm yönleriyle bilmesi gerekir.

Tarihsel sürece bakıldığında modern öncesi eğitim kurumlarında dinsel,

ahlaksal, politik mesajlara öncelik verildiği görülmektedir. Ancak modern seküler dönemde geri plana itilen bu tür mesajlar gizli müfredatın yine de bir parçasıdır (Gardner, 2019). Sonuç itibarıyla müfredatın genellikle ideal olanla/olması gerekenle ilgilendiği, insan doğasına dair bazı olgu ya da eylemleri gündemine yeterince almadığı açıktır. Bunun da insan doğasını kavrama açısından bireyde bazı eksik öğrenmelere neden olduğu söylenebilir.

Hayatı bütün yönleriyle anlamak için bazen spekülasyonlara ihtiyaç vardır. İnsanın en uç noktadaki eylemlerini konu edinen korku türü bu noktada işlevsel bir rol üstlenebilir. Yapısal özelliklerinden dolayı korku türü çocuğun kendi korkularıyla yüzleşmesine, bunları tanımasına ve nihayetinde bunları yenmesine aracılık edebilir. Bastırılmış ya da yadsınmış korkuların metaforik bir pencereden irdelenmesini sağlar. Böylece steril bir içeriğe büründürülen formasyonun ötelemeye ya da saklamaya çalıştığı bazı konular zihninin sorgulama alanına yerleştirilebilir.

Çocuklar çeşitli yazınsal türleri okumaya ve yazınsal bir deneyim kazanmaya açıktırlar. Onların, yazınsal metinlerle elde ettikleri insanı ve hayatı tanımaya dönük deneyimlerinin gittikçe çeşitlenmesi gerekir. Bunun için de yazınsal türlerin en özgün ürünlerine gereksinim vardır (Sever, 2013, s. 31). Yaş düzeyi arttıkça türsel açıdan bir çeşitlilik oluşturmak ve çocuğu farklı metinlerle buluşturmak için grotesk atmosfere sahip yapıtlar çocuğa önerilebilir (Şen, 2020c, s. 238). Buradaki temel kriter, çocuğun psikolojik gerçekliğine ve gereksinimlerine uygunluktur. Korku türündeki yapıtları seçmede de bu geçerlidir.

Çocuklara seslenen korku türündeki yapıtlar değerlendirilirken üç noktaya odaklanılmalıdır: İlk olarak korku türündeki yapıtlar sinematik korkudan farklıdır. Kaygı ya da korku yaratma açısından dilsel kurguların daha az etki yarattığı bilinen bir olgudur. Clasen (2010)'e göre sinematik korku, büyük olasılıkla doğrudan korku ve ürkütücü tepkilere neden olmada daha etkilidir. Yazınsal korku türü ise genellikle dehşet ve endişe gibi daha az şiddet içeren duygulara daha fazla dayanmaktadır.

İkinci olarak da yetişkin ve çocuklara seslenen korku türünün içerik ve yapısal özellikleri arasındaki farktır. Bu konuda iki önemli yazınsal bileşen vardır: Anlatıcı ve olay örgüsü. Öncelikle anlatıcı seçimine dikkat edilmeli, çocuğu korkunun içine çekmek yerine her şeyin dıştan gözlemlendiği anlatıcı tipi tercih edilmelidir. Bunun yanı sıra yetişkinden edebiyatından farklı olarak,

kurgunun sonu bir boşlukla bitirilmemelidir. Çocukta bir güven duygusu yaratmak için karakterin korkularının giderildiği bir son tercih edilmelidir. Çocuk, umutsuzluk ve korku duygularıyla baş başa bırakılmamalıdır.

Sorgulanması gereken üçüncü nokta ise tematik derinlik, anlamsal katman, karakterizasyon, olay örgüsü ve korkunun giderilme tarzı gibi kurgusal nitelik ve yapıyla ilgilidir.

Masallarla bir karşılaştırma yapıldığında çağdaş korku öykülerinin daha az korkutucu olduğu bile söylenebilir. Masallarda çocuğu istismar ve açlığa mahkûm etme ya da ensest, çocuk öldürme, cinsel ilişki ve yamyamlık gibi kültürel tabulara sıklıkla gönderme yapıldığı görülmektedir (De-Rijke, 2004, s. 511). Gerçekleştirilen akademik çalışmalarda farklı halkbilimciler tarafından derlenen masallarda çeşitli şiddet eylemlerine yer verildiği görülmüştür. Örneğin; Pertev Naili Boratav'ın derleyip yayımladığı birçok masalda öldürme, boyun kesme, ateşe atılma, karnını yırtma, yutulma gibi çeşitli şiddet eylemlerinin olduğu görülmüştür (Şen, 2020b). Bunun dışında Ignacz Kunos'un derlediği masallarda da buna benzer (parçalara ayırma, haşlamak, boyun kesme, gözlerini oymak, zehirlenme...) birçok eylem belirlenmiştir (Şen, 2020a). Geleneksel anlatılarda şiddet ve korkudan arınık bir atmosferden söz etmek güçtür. Dolayısıyla masal seçiminde olduğu gibi, duyarlı ve etik bir tutumla, korku türündeki yapıtlar da rahatlıkla çocuk okura önerilebilir. Aslan (2016, s. 729) da özerk benlik edindirme sürecinde yazınsal türden çok estetik niteliğe önem vermenin gerekliliğine dikkat çeker:

“...türü ne olursa olsun, duyma ve düşünme sorumluluğunu okura bırakan; öğrencinin yorumlamasına, kestirimde bulunmasına, değerlendirme ve yorumlar yapmasına ve yaşamla ilişki kurmasına, metindeki olaylar üzerine kendi kararlarını verebilmesine olanak sağlayacak metin seçimi çok önemlidir.”

Korku edebiyatı en iyi anlamda çocukça bir türdür, bu yazınsal biçimden zevk almak da beceri gerektirir. Korku türü çocukluk kavramıyla yakından bağlantılı haz, korku, endişe, nostalji, psikolojik baskı ve iştiaak kavramlarının keşfedilmesine yardım eder. Bu nedenle, yetişkinler bu türün imtiyazlı özelliklerinin farkında olmalıdır (De-Rijke, 2004, s. 516). Bu tür üzerinde durmak çocuğun yakın okuma, eleştirel düşünme ve yazınsal çözümleme becerilerini de geliştirir. Bunun dışında öğrencinin edebiyat ufkunu genişletmek için de bu tür tanıtılmalıdır (Brock-Servais, 2018, s. 23). Öğretmenlerin bu türün tanıtılmasında büyük sorumlulukları vardır. Korku türündeki yapıtlar -rastlan-

tısalılık yerine- pedagojik işlev ve yazınsal nitelik birlikte gözetilerek seçilme-
lidir.

Korku edebiyatında da kanonik metinlerden (Edgar Allan Poe, Mary Shelley, Howard Philips Lovecraft gibi) söz edilebilir. Ancak öğretmenler, öğrencileri için bu tür metinleri seçerken yalnızca 19. ve 20. yüzyıl başlarında üretilenlere odaklanmak zorunda değildir. Günümüzde korku türünde çok nitelikli yapıtların üretildiği görülmektedir. Bu yapıtlar tematik zenginlik, derinlikli karakterler, bireysel ve kültürel bağıntılılık ve stilistik mükemmellik gibi yönlerden yetkin bir profil çizmektedir (Fabrizi, 2018, s. 3).

Edebiyat metinlerini okumanın çeşitli gerekçeleri vardır. Bunlardan biri de dış dünyanın insanda yarattığı hoşnutsuzluğu gidermektir. Gerçek dünyada müdahale edemediği ya da dönüştüremediği sorunların kurgusal bir evrende giderilmesi okuru rahatlatır, Aristotelesçi bir söylemle katartik bir etki yaratır. İşte, korku edebiyatının olgusal dünyayla kurduğu gerçekçi ontolojik bağ çocuğun korku ve kaygılarını giderir, bir nebze de olsa onu rahatlatır. Özellikle estetik niteliğe sahip bu tür metinler -katartik etkinin dışında- çocuğun anlama ve anlatım, eleştirel düşünme, girişimcilik, özerkleşme gibi birçok açıdan gelişmesine hizmet eder.

Bu araştırma dışında korku türündeki yapıtlar yazınsal kurgu, korku ve şiddet öğeleri açısından incelenebilir. Ayrıca korku türü yapıtlara ilişkin olarak farklı yaş düzeyindeki çocuklarla, çocuk edebiyatı yazarlarıyla ya da dil ve edebiyat öğretmenleriyle görüşmeler yapılabilir.

Kaynakça

- Altun, U. (2022). *Resimli çocuk kitaplarında korkunun temsili ve bir uygulama*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yaşar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Aslan, C. (2016). Özerk benlikli birey yetiştirme sürecinde çağdaş dil ve edebiyat öğretimi ortamlarının (Türkçe/Türk Dili ve edebiyatı) önemi. *İlköğretim Online*, 15(3), 723-741.
- Aslan, C. (2019). *Çocuk edebiyatı ve duyarlık eğitimi*. Ankara : Pegem Yayıncılık.
- Bakırcıoğlu, R. (2012). *Ansiklopedik eğitim ve psikoloji sözlüğü*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bayhan, P. S. ve Artan, İ. (2007). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. İstanbul: MORPA Yayınları.
- Beydili, C. (2005). *Türk mitolojisi (ansiklopedik sözlük)*. (E. Ercan, Çev.) Ankara: Yurt Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 2003)
- Bodart, J. R. (2011). *They suck, they bite, they eat, they kill: the psychological meaning of supernatural monsters in young adult fiction*. Washington: Scarecrow Press.

- Brock-Servais, R. (2018). Can we redeem the monster? Working with contemporary young adult horror fiction in the college classroom. M. A. Fabrizi, (Ed.), *Horror literature and dark fantasy: challenging genres* içinde (17-28). Boston: Brill Sense and Hotei Publishing.
- Brown, C. (2008). *Developmental psychology*. London: Sage Publication.
- Clasen, M. (2010). The horror! The horror! *Evolutionary Review*, 1(1), 112-119.
- Clemens, V. (1999). *The return of the repressed: gothic horror from otranto to alien*. Albany: Suny Press.
- Cuddon, J. A. (1999). *The penguin dictionary of literary terms and literary theory*. London: Penguin Books.
- De-Rijke, V. (2004). Horror. P. Hunt, (Ed.), *International companion encyclopedia of children's literature vol. 1* içinde (506-518). New York: Routledge Publication.
- Dekker, R. M. ve Röling, H. (2004). Fear. P. S. Fass, (Ed.), *Encyclopedia of children and childhood in history and society* içinde (353-356). New York: Macmillan Publication.
- Dilidüzgün, S. (2004). *Çağdaş çocuk yazını*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Dixon, W. W. (2010). *A history of horror*. London: Rutgers University Press.
- Fabrizi, M. A. (2018). Introduction: challenging horror literature and dark fantasy. M. A. Fabrizi, (Ed.), *Horror literature and dark fantasy: challenging genres* içinde (1-13). Boston: Brill Sense and Hotei Publishing.
- Fırat, H. (2012). *Okul öncesi dönem çocuklarına yönelik hazırlanan masal ve öykü kitaplarının korku ve şiddet öğeleri açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Fırat, H., Güleç, H. ve Şahin, Ç. (2013). Okul öncesi dönem çocuklarına yönelik hazırlanan masal ve öykü kitaplarının korku ve şiddet öğeleri açısından incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(5), 217-241.
- Flanagan, M. (1997). *Writing science fiction, fantasy & horror*. Oxford: Cromwell Press.
- Furedi, F. (2017). *Korku kültürü (risk almamanın riskleri)*. (B. Yıldırım, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1998.)
- Gardner, H. (2019). *Eğitilmemiş zihin (çocuklar nasıl düşünür ve okulda nasıl bir eğitim olmalı?)*. (M. Ö. Kasımoğlu, Çev.). İstanbul: Alfa Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1995.)
- Gelder, K. (2000). Introduction: the field of horror. K. Gelder, (Ed.), *The horror reader* içinde (1-7). London: Routledge Publication.
- Glazer, J. I. (1997). *Introduction to children's literature*. New Jersey: Pearson Education.
- Gülsoy, M. (2014). *Büyübozumu: yaratıcı yazarlık (kurmacanın bilinen sırları ve ihlal edilebilir kuralları)*. İstanbul: Can Yayınları.
- Gürel, Z., Temizyürek, F. ve Şahbaz, N. K. (2007). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Öncü Kitap.
- Herdman, E. A. (2006). Derleme makale yazımında, konferans ve bildiri sunumu hazırlamada pratik bilgiler. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 3(1), 2-4.

- Hood, R. (1997). *A playground for fear: horror fiction for children*
http://www.roberthood.net/scribbls/children.htm
- Howart, M. (2014). *Under the bed, creeping (psychoanalyzing the gothic in children's literature)*. Jefferson: McFarland & Company Publishers.
- İnanç, B. Y., Bilgin, M. ve Atıcı, M. K. (2015). *Gelişim psikolojisi (çocuk ve ergen gelişimi)*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- İskender, H. (2016). Korku türünün dünya çocuk edebiyatındaki yeri ve Türk çocuk edebiyatında yaygın olmamasının nedenleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(3), 295-310.
- Karagül, S. (2018). Çocuk edebiyatı ve bibliyoterapi. *Çocuk ve Medeniyet*, 3(6), 43-55.
- Küçükkaragöz, H. (2002). Bilişsel gelişim ve dil gelişimi. B. Yeşilyaprak, (Ed.), *Gelişim ve öğrenme psikolojisi* içinde (76-107). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Le-Guin, U. K. (2017). *Zihinde bir dalga (yazar, okur ve hayal gücü üzerine)*. (T. Birkan, Ö. Çelik, Ö. D. Gürkan, M. G. Sökmen ve S. Kılıç, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 2004.)
- Lovecraft, H. P. (1973). *Supernatural horror in literature*. New York: Dover Publications.
- Moretti, F. (2018). *Mucizevi göstergeler (edebi biçimlerin sosyolojisi üzerine)*. (Z. Altok, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1997.)
- Nail, A. (2018). Replicants, vampires, and, other outcasts (examining privilege through genre literature). M. A. Fabrizi, (Ed.), *Horror literature and dark fantasy* içinde (129-142). Boston: Brill Sense and Hotei Publishing.
- Neydim, N. (2003). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Bu Yayınevi.
- O'Sullivan, E. (2010). *Historical dictionary of children's literature*. Lanham: Scarecrow Press.
- Öbüz, E. (2020). *Çocuklara seslenen korku türündeki yapıtların yazınsal kurgu ve pedagojik işlev açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Öztürk, M. ve Giren, S. (2016). Okul öncesi dönemdeki çocuklar için hazırlanan hikaye kitaplarındaki korku ve şiddet öğelerinin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(4), 2095-2108.
- Pospelov, G. (2014). *Edebiyat bilimi*. (Y. Onay, Çev.) İstanbul: Evrensel Basım Yayın. (Orijinal çalışma basım tarihi 1961.)
- Pulimeno, M., Piscitelli, P. ve Colazzo, S. (2020). Children's literature to promote students' global development and wellbeing. *Health Promotion Perspectives*, 10(1), 13-23.
- Renahan, W. J. (2013). *The Art of darkness: meditations of the effect of horror fiction*. Wickford: New Street Communications.
- Reynolds, K. (2001). Introduction. K. Reynolds, G. Brennan ve K. McCarron, (Ed.), *Frightening fiction* içinde (1-19). London: Continuum Publishers.
- Russell, B. (2014). *Eğitim üzerine*. (A. Uğur, Çev.) İstanbul: Cem Yayınevi. (Orijinal çalışma basım tarihi 1926.)
- Servi, H. (2013). *Umacı*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Sever, S. (2013). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: Tudem Yayıncılık.
- Smith, G. N. (1996). *Writing horror fiction*. London: A&C Black Publishers.

- Şen, E. (2020a). Ignacz Kunos'un derleyip yayımladığı masallarda yer alan grotesk ögeler. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 31-44.
- Şen, E. (2020b). Pertev Naili Boratav'ın derleyip yayımladığı masalların grotesk ögeler açısından incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 9(1), 166-179.
- Şen, E. (2020c). *Çocuk edebiyatında kurmaca gerçeklik*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Uludağ, M. E. (2008). *1923-1950 dönemi çocuk romanlarında sevgi ve korku motiflerinin çocuk eğitime etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Villeminot, V. (2015). *Cesur çocuklara korku hikayeleri*. (Y. Varnalı, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 2011.)
- Yılmaz, B. E. (2022). *Hanzade Servi'nin korku temalı eserleri üzerine bir inceleme*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yörükoğlu, A. (2004). *Çocuk ruh sağlığı*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Zengin, A. Y. ve Zengin, N. (2007). *Çocuk edebiyatı (eğitim fakülteleri için)*. İstanbul: Truva Yayınları.